

ZENOFOBİ (YABANCI DÜŞMANLIĞI) ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Arif Mert ÖZKAN¹, Ayselnur DOĞRUER², Nezaket Bilge UZUN³

¹Mersin Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Doktora Öğrencisi, ORCID: 0000-0002-5585-0139

²Mersin Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Yüksek Lisans Öğrencisi, ORCID: 0009-0003-4321-4164

³Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Doç. Dr., ORCID: 0000-0003-2293-4536

Özet

Bu araştırmanın amacı; bireylerin zenofobik eğilim düzeylerini ölçebilen güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı geliştirmektir. Bu amaç doğrultusunda aday ölçek formu oluşturma sürecinde; “niteliksel adımlardan” (odak grup görüşmeleri ve alan yazın ölçek taraması) ve “niceliksel adımlardan” (geçerlik ve güvenilirlik analizleri) yararlanılmıştır. 40 maddelik formdan uzman değerlendirmeleri sonrası kapsam geçerlik oranı .778’in altında olan maddeler çıkartılmış ve 36 madde kalmıştır. Oluşturulan 36 maddelik ve beşli Likert tipindeki denemelik ölçek formu 18-74 yaş aralığındaki 312 bireye uygulanmıştır. Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) sonucunda “Tehdit Algısı”, ve “Kaçınma” olmak üzere 2 boyutlu ve toplam 19 maddeden oluşan yapı elde edilmiştir. Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı) Ölçeği (SKSKÖ)’nin yapı geçerliğini incelemek amacıyla; AFA sonrasında oluşan 19 maddelik nihai form ile yeniden veri toplama aşamasına gidilmiş ve 240 bireyden veri toplanarak Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. DFA sonucunda; alt boyutlara ait standardize yük değerleri, değişkenlere ilişkin kestirilen hata varyansları, tüm maddelerin T değerleri ve model uyum iyiliği değerleri incelendiğinde ölçeğin 19 maddeden oluşan 2 faktörlü yapısının bir model olarak doğrulandığı tespit edilmiştir. DFA sonrasında ölçeğin yakınsak geçerlik, iraksak geçerlik ve birleştirici güvenilirlik değerleri incelendiğinde genel anlamda ölçütlere uygun değerler olduğu görülmektedir. Son olarak; Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı, “Tehdit Algısı” alt boyutu için .93, ve “Kaçınma” alt boyutu için .91 olarak hesaplanmıştır. Tüm bu bulgular incelendiğinde, Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı) Ölçeği’nin güvenilir ve geçerli bir ölçek olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Düşmanlığı, Ötekileştirme, Önyargı

DEVELOPMENT OF THE XENOPHOBIA (XENOPHOBIA) SCALE

Abstract

The purpose of this research; to develop a reliable and valid measurement tool that can measure the xenophobic tendency levels of individuals. For this purpose, in the process of creating a candidate scale form; "qualitative steps" (focus group interviews and literature survey) and "quantitative steps" (validity and reliability analysis) were used. After the expert evaluations, the items with a content validity ratio below .778 were removed from the 40-item form, and 36 items remained. The 36-item and five-point Likert type trial scale form was applied to 312 individuals aged 18-74 years. As a result of Exploratory Factor Analysis (EFA), a two-dimensional structure consisting of 19 items in total, namely “Threat Perception” and “Avoiding” was obtained. In order to examine the construct validity of the Xenophobia (Xenophobia) Scale; With the 19-item final form formed after the EFA, the data collection phase was started again and Confirmatory Factor Analysis (CFA) was performed by collecting data from 240 individuals. As a result of CFA; When the standardized load values of the sub-dimensions, the estimated error variances of the variables, the T values of all items and the goodness of model fit values were examined, it was determined that the 2-factor structure of the scale consisting of 19 items was confirmed as a model. When the convergent validity, divergent validity and convergent reliability values

of the scale are examined after CFA, it is seen that the values are suitable for the criteria in general. Finally; The Cronbach Alpha internal consistency coefficient was calculated as .93 for the “Threat Perception” sub-dimension and .91 for the “Avoidance” sub-dimension. When all these findings were examined, it was concluded that the Xenophobia (Xenophobia) Scale was a reliable and valid scale.

Key Words: Xenophobia, Othering, Prejudice

1.GİRİŞ

İnsanlığın en eski korkularından biri olan yabancı düşmanlığı ve korkusu, insanın yeryüzünde var olduğu ilk günlerden beri süregelen kadim ve ilkel bir davranıştır. Bu davranış biçimi insanın bebeklik ve çocukluk yıllarından itibaren kendini göstermektedir. İnsanın yaşamı boyunca bilinmeyene ve farklı olana karşı duyduğu korku, nefret ve önyargı farklı çevresel etkenler ile şekillenir (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2000). Literatür incelendiğinde, bu korku, nefret ve önyargı; yabancı düşmanlığı, yabancı korkusu, yabancı nefreti gibi birçok kavramı bir arada açıklayan “zenofobi” terimi ile ele alındığı görülmektedir (Uslu, 2022).

Zenofobi kelimesi Yunanca “yabancı” anlamına gelen “Xenos (yabancı)” ve “Phobia (korku)” iki ayrı kelimenin birleşimi ile Xenophobia (Zenofobi) olarak ortaya çıkmaktadır. Zenofobi tanımı, bir grubu ötekileştirip, o gruba karşı önyargı, korkma ve nefret etme duyguları olarak ele alınmaktadır (Van der Veer ve ark., 2013; Yakushko, 2009). Reynolds ve Vine (1987) zenofobi kavramını, yabancılara karşı hissedilen korku ya da nefret durumu olarak belirtmişlerdir. Bozdağ ve Kocatürk (2017), zenofobiyi kişilerin veya belli bir grubun; kendilerinden farklı olarak ya da bir dış grup üyesi olarak algıladıkları kişilere yönelik gösterdikleri korkuları ve olumsuz tutumları şeklinde tanımlanmıştır. Yakushko (2009) zenofobiyi, göçmenleri veya yabancı olarak nitelendirilen kişileri yok sayma ve bu kişilere karşı duygusal ve davranışsal olarak gösterilen önyargı olarak tanımlamıştır. Hjerm (1998) ise, zenofobiyi “bireylerin veya grupların, kendilerinden veya mensup oldukları gruptan farklı olarak algıladıkları bireylere ve gruplara karşı olumsuz tutumları ve korkuları olarak” tanımlamıştır.

Literatüre genel anlamda ırkçılık noktasıyla giren zenofobi kelimesi (Hiçdurmaz, 2023), bir milliyete karşı ön yargı içermesi, genellikle kültürel veya ırksal üstünlük varsayımına dayansa (American Psychiatric Association, 2010) da ırkçılık ve zenofobi arasında çeşitli farklılıklar bulunmaktadır. ırkçılık bir ideolojiye karşılık gelirken, zenofobi yabancı korkusu anlamına gelir ve nefret duygusunu içerir (Hiçdurmaz, 2023). Zenofobik eğilimleri olan biri grup dışındakilerden hoşlanmazken, ırkçı biri, kendi özelliklerini taşımayan insanlara tahammül edememektedir (Kumar, 2011). Aşar’ın (2009) ele aldığı tanımlama da ise yukarıdakileri bilgileri destekler nitelikte olup zenofobinin, ırkçılık, etnik benmerkezcilik, doğuştancılık, yurtsuzluk ve türçülük olmadığını belirtmektedir.

Freud’a (2016) göre zenofobik eğilim gösteren bireylerin davranışlarının arkasında bir gerçekçe bulunmaktadır. Sosyal hayatta bu gerçekçelerden bazıları; tehdit olarak gördüğü diğer bireylere karşı ortaya çıkabilecek güven sorunu, toplumsal hayatı etkileyen ekonomik, siyasi ve politik gerçekçeler, nüfus heterojenliğinden kaynaklanabilecek kültürel ve dini sorunlar, barınma, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaç problemleri, hak ve özgürlük kavramlarına karşı olası müdahaleler şeklinde sıralanabilir. Bir başka ifade ile gruptan olmayan bireylerin değer, kültür, kimlik ve sosyoekonomik statü bağlamında grup üyeleri tarafından bir tehdit unsuru olarak görülmesi zenofobik eğilimlere yol açabilmektedir (Canetti-Nisim ve ark., 2006).

Literatür incelendiğinde bireylerin genel zenofobik eğilimlerini ölçmeye yönelik bir çalışmanın olmadığı; yapılan çalışmaların ise yabancı uyruklu bireylere yönelik zenofobik eğilimleri ölçmeyi hedeflediği anlaşılmıştır. Örneğin; Özmete, Yıldırım ve Duru tarafından 2018 yılında yapılan “yabancı düşmanlığı (zenofobi) ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması” isimli araştırmaya 291 kadın ve 295 erkek olmak üzere toplam 586 yetişkin birey katılmıştır ve araştırmada bireylerin göçmenlere karşı zenofobik eğilimlerini ölçmek hedeflenmiştir. Diğer bir çalışma ise Bozdağ ve Kocatürk tarafından 2017 yılında “zenofobi ölçeği'nin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları” ismi ile yapılmıştır. Araştırmaya açımlayıcı faktör analizi için 282 yetişkin birey, doğrulayıcı faktör analizi için 255 yetişkin birey katılmıştır. Araştırma sonucunda bireylerin Suriyelilere yönelik zenofobik eğilimlerinin ölçülmesi hedeflenen bir ölçme aracı ortaya konulmuştur. Belirtilen ölçekler dikkate alındığında bireylerin genel zenofobik eğilimlerini ölçebilecek bir ölçme aracının eksikliği dikkat çekmektedir.

Araştırmanın önemi;

Alanyazın incelendiğinde zenofobik eğilim gösteren bireylerin diğer bireyler ile çatışma ve anlaşmazlık yaşadıklarını (Tezcan, 2021), bireyin hareketlerinde şiddet yönelimine yol açtığını (Hiçdurmaz, 2023), diğer bireylere yönelik dışlayan ve reddedici tavırlar sergilediğini ve önyargılı yaklaştığını (Harris, 2002) belirten araştırmalar mevcuttur. Bireylerin yaşadıkları bu duyguları ve duyguların düzeyini anlayabilmek, yaşadıkları süreci daha sağlıklı geçirebilmek ve diğer bireyler ile iletişiminin daha verimli olması konusuna ışık tutabilmek açısından bireylerin zenofobik eğilim düzeylerini belirlemeye yönelik güvenilir ve geçerli bir ölçme aracının geliştirilmesi önemli görülmüştür. Ayrıca, literatürde yer alan ölçekler incelendiğinde zenofobi teriminin genel anlamda göçmenlere ya da Suriyelilere yönelik ölçme araçları ile ilgili olduğu görülmektedir. Bireylerin tanımadıkları insanlara yönelik duydukları korku, endişe ve nefret durumunu ölçmeye yönelik genel bir zenofobi ölçeğinin olmaması dikkat çekmektedir. Bu eksiklik ele alındığında, bireylerin zenofobik eğilimlerini belirlemeye yönelik güvenilir ve geçerli bir ölçme aracının geliştirilmesi önemli görülmektedir.

2.YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Türü

Bu araştırma bireylerin zenofobik eğilim düzeylerini ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirme olduğundan temel araştırma niteliğindedir. Temel araştırmalar, bilime objektif esaslar getirmeyi ve bilimin sınırlarını genişletmeyi hedef alan bilimsel çaba olarak tanımlanmaktadır (Devrez, 1970). Araştırmada denek tepkilerine dayalı dereceli toplamlar yoluyla ölçekleme yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşımda denek yerine koyulan bireylerin maddelere verdiği kendi tepkileri toplanır (Anıl ve Güler, 2006).

2.2. Çalışma Grubu

Bu çalışmada ölçeğin yapı geçerliği çalışmalarını analiz etmek üzere iki bağımsız grupta çalışılmıştır. Gruplardan biri yapının açımlanması amacıyla açımlayıcı faktör analizini (AFA) yapmak üzere ulaşılan 312 bireydir. Çok değişkenli istatistiksel analizlerin temel sayıtlarının irdelenmesinin ardından 285 gözlem ile çalışmaya devam edilmiştir. Bu analiz için yeterli gözlem sayısının madde sayısının en az beş katı ve üzeri olarak belirlendiği (Child, 2006) düşünüldüğünde; ulaşılan gözlem

sayısının ilgili analizi yapmak için yeter büyüklükte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu denemelik ölçek formu, 18-74 yaş aralığındaki 312 bireye uygulanmıştır.

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda oluşan nihai form ile ölçeğin yapı geçerliğini incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapmak için yeniden veri toplama yöntemine başvurulmuştur. Doğrulayıcı faktör analizi çalışma grubu için 18 yaş ve üzeri olan yetişkin bireylere ulaşılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizine katılan çalışma grubunun demografik özellikleri aşağıda belirtilmektedir.

Tablo1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Çalışma Grubu	Katılımcılar	n (%)	$X_{yaş}$
Açımlayıcı Faktör Analizi Çalışma Grubu	Kadın	189	27.61 ± 8.90
	Erkek	96	32.42 ± 11.57
	Toplam	285 (% 100)	29.23 ± 27.00
Doğrulayıcı Faktör Analizi Çalışma Grubu	Kadın	131	27.58 ± 8.52
	Erkek	109	29.09 ± 9.74
	Toplam	240	28.35 ± 9.43

Tablo 1 incelendiğinde açımlayıcı faktör analizi çalışma grubundaki katılımcıların 189'unun kadın, 96'sının erkek olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların yaş ortalamalarının kadınlarda 27.61 ± 8.90 olduğu, erkeklerde ise 32.42 ± 11.57 olduğu görülmektedir. Ek olarak doğrulayıcı faktör analizi çalışma grubundaki katılımcıların 131'inin kadın, 109'unun erkek olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların yaş ortalamalarının kadınlarda 27.58 ± 8.52 olduğu, erkeklerde ise 29.09 ± 9.74 olduğu görülmektedir.

2.3. Ölçek Geliştirme Süreci

Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı) Ölçeği'nin geliştirilmesi aşaması beş farklı adımda gerçekleştirilmiştir. Her bir adımda yapılanlar aşağıda ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Madde Havuzunun Oluşturulması

1. Adım (Odak Grup Görüşmeleri): Madde havuzunun oluşturulma sürecinde; 9 psikolojik danışman ile iş yoğunluğunun en az olduğu gün ve saatte odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmesine dahil edilecek kişileri belirlemek amacıyla çalışma grubu oluşturulmuştur. Çalışma grubunun oluşturulma sürecinde nitel araştırma yöntemlerinden elverişli örneklem kullanılmıştır.

2. Adım (Alan Yazın Taraması): Zenofobi ile ilişkili olabileceği düşünülen ötekileştirme, yabancı korkusu, yabancı düşmanlığı, ırkçılık ve kıskançlık kavramları ile ilgili literatür taranmıştır (Durmuş ve Akyüz, 2022; Özmete, Yıldırım ve Duru, 2018; Bozdağ ve Kocatürk, 2017; Kızıldağ, 2017). Değişkenlerle ilgili işe vuruk tanımlar ve ilgili kuramlar madde havuzu oluşturma sürecine katkı sağlamıştır.

Ölçeğin hazırlanması sürecinde odak grup görüşmeleri ve alan yazın taraması gibi adımlar ölçek geliştirme sürecindeki niteliksel adımları oluşturmuştur. Bu niteliksel adımlar sonucunda araştırmacılar tarafından olumlu ve olumsuz olmak üzere toplam 40 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur.

Kapsam Geçerliği

3. Adım: Ölçek geliştirme sürecindeki adımlar dikkate alınarak aday ölçek formu geliştirilmiştir. Geliştirilen aday ölçek formu ve hazırlanan uzman değerlendirme formu elektronik ortamda değerlendirilmek üzere e-mail yoluyla 9 uzmana (Spor Psikolojisi alanında 3 uzman, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanında 2 uzman, Eğitim Bilimleri alanında 2 uzman ve Ölçek Geliştirme dersi almış 2 uzman) gönderilmiştir. Uzmanlardan, aday ölçek formundaki her bir maddenin yapı ile ne derece ilgili (4: çok ilgili, 1: hiç ilgili değil) olduğunu ve söz konusu maddenin uygulanmak istenen hedef kitle için ne derece anlaşılır – açık (4: çok açık, 1: hiç açık değil) olduğunu değerlendirmeleri ve varsa yazılan maddeler hakkında öneri ve düzeltmeleri belirtmeleri istenmiştir.

Uzman değerlendirmeleri sonrasında kapsam geçerliği hesaplama çalışmasında Davis tekniği uygulanmıştır. Bu teknikte, uzmanların dört dereceli değerlendirmelerinde 4 ve 3 seçeneğini işaretleyen uzmanların sayısı toplam uzman sayısına bölünerek maddeye ilişkin kapsam geçerlik indeksi (KGİ) hesaplanmış ve kapsam geçerlik indeksi olarak 0.778 değeri ölçüt olarak kabul edilmiştir (Davis, 1992). Kapsam geçerliği çalışması sonucunda 4 madde (M3, M21, M23, M34)'nin kabul edilen kapsam geçerlik indeksi olan 0.778 ölçütünü sağlamadığı tespit edilmiş ve aday ölçek formundan çıkartılmıştır. Uzman değerlendirme formundaki 7., 14. ve 30. maddeler kapsam geçerlik indeksi olarak ölçüt alınan 0.778 değerinin altında, sınırda kalmasına (0.777) rağmen araştırmacı tarafından bireylerin zenofobik eğilim düzeylerini ölçebilen maddeler olduğu düşünüldüğü için denemelik formdan çıkartılmamıştır. Uzman değerlendirmeleri sonrasında 4 madde (M7, M14, M15, M30) üzerinde değişiklik yapılmıştır. Alınan uzman değerlendirme dönütleri ile birlikte önerilen 1 yeni madde forma eklenmiştir. Ek olarak 1 madde (M17) araştırmacılar tarafından rasyonel gerekçeler ile formdan çıkartılmıştır. Sonuç olarak; 40 maddelik uzman değerlendirme formundan uzman değerlendirmeleri sonrası 36 madde kalmıştır.

Araştırmacılar tarafından; kapsam geçerliği sonrasında ölçekteki olumlu ve olumsuz ifadelerin, ölçme aracı içerisinde rastgele bir biçimde dağıtılmasına, düzenli bir sıra izlememesine ve gruplandırılmamasına dikkat edilerek (Karasar, 1995; Kırcaali-İftar, 1999; Tezbaşaran, 1997) denemelik form oluşturulmuştur.

Ölçeğin Denemelik Formunun AFA çalışma grubuna Uygulanması

4. Adım: Uzman değerlendirme sonrası kapsam geçerlik yapılmış ve 36 maddelik beşli Likert tipi (1: Tamamen Katılıyorum, 2: Katılıyorum, 3: Yansızım, 4: Katılmıyorum, 5: Tamamen Katılmıyorum) olarak denemelik ölçek formu oluşturulmuştur.

Açımlayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizlerinin Yapılması

5. Adım: Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizinin yapılma süreci bulgular bölümünde açıklanmıştır. Açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmadan önce veriler; örneklem büyüklüğü ve kayıp veri, aykırı değerler, doğrusallık, normallik, çoklu bağlantı problemi, R'nin faktörlenebilirliği gibi

sayıtlar açısından uygun hale getirilmiştir. Açıklayıcı faktör analizi (DFA) için de veriler aynı sayıtlar üzerinden test edilmiş ve uygun hale getirilmiştir.

2.4. Veri Çözümleme Teknikleri

Veri çözümleme teknikleri altında yapı geçerliği için açıklayıcı faktör analizi (AFA), doğrulayıcı faktör analizi (DFA), yakınsak geçerlik, ıraksak geçerlik kullanılmıştır. Veri çözümleme teknikleri altında ikinci adım olarak güvenilirlik için birleştirici güvenilirlik değerleri (CR), iç tutarlık anlamındaki Cronbach Alpha (CA) değerleri ve Doğrulayıcı Faktör Analizine (DFA) göre hesaplanan tabakalı alfa değeri verilmiştir.

Geçerlik çalışmaları

Maddelerin açıklanması, faktörlerin keşfedilmesi, yazılan ifadelerin ölçmeye konu olan özelliği temsili açığa çıkarmak amacıyla ilk olarak AFA işe koşulmuştur. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), ele alınan kavrama (yapıya) ilişkin çok sayıda değişkeni azaltarak bu yapıyı daha iyi açıklayan daha az sayıda ve açıklama gücü daha yüksek faktörlerin keşfedilmesini sağlayan; gözlenen değişkenlerin hangi faktörleri oluşturduğunu incelemek amacıyla kullanılan bir yöntemdir (Conway ve Huffcutt, 2003). Açıklayıcı faktör analizi yapılmadan önce bu analize yönelik çeşitli sayıtlar test edilmiştir.

Örneklem Büyüklüğü: Bu araştırmanın açıklayıcı faktör analizi için ele alınan örneklem büyüklüğü 312 kişidir. Tabachnik ve Fidell'in (2015) minimum gözlem sayısının 300 olmasını belirttiği ve Child'ın (2006) minimum gözlem sayısının madde sayısının 4 ya da 5 katı olması gerektiğini belirttiği kriterler göz önünde bulundurulduğunda araştırmanın örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu söylenebilir.

Kayıp Veri: Araştırmada toplanan veriler kayıp veri açısından incelenmiş ve herhangi bir kayıp veriye rastlanılmamıştır.

Aykırı Değerler: Aykırı değerlerin (uç değerler) varlığını incelemek amacıyla Z değerleri ve Mahalonobis uzaklıkları incelenmiştir. Araştırmanın mevcut Z değerleri +2.58 ile -3.89 arasındadır. Mertler ve Vannatta (2005) örneklem büyüklüğünün 100'ün üzerinde olduğu geniş örneklemlerde Z değerinin +4 ile -4 değerleri arasında olabileceğini belirten ölçüte göre araştırmadaki 312 gözlem üzerinde tek değişkenli aykırı değer olmadığı bulunmuştur. Çoklu aykırı değerleri tespit etmek amacıyla ise Mahalonobis değerlerine bakılmış ve ki kare dağılımı esas alınmıştır. Maddelerin Mahalonobis değerleri .001 ve daha düşük olan değerler çoklu aykırı değerler incelendiğinde ($\chi^2_{36}; 0.001 = 67.98$) 27 gözlem çoklu aykırı değer olması gerekçesi ile analiz dışı bırakılmış ve böylece geriye kalan toplam 285 gözlem ile analiz yürütülmüştür.

Doğrusallık: Doğrusallık sayıltısı için birbirinden en uzaktaki iki madde arasındaki saçılım grafiği incelenmiştir. Elde edilen saçılım grafiğinde doğrusallığın kesin kanıtı olmamasına rağmen doğada iki değişken arasında doğrusallık ilişkisini yakalamak zor olduğundan analizlere madde çiftleri arasındaki korelasyonun doğrusal olduğu sayıltısı ile devam edilmiştir.

Normallik: Normallik sayıltısı doğrultusunda 36 madde tek tek incelenmiştir. Araştırmadaki verilerin normal dağılıp dağılmadığını tek değişkenlerin istatistik yöntemlerinden merkezi eğilim ölçüleri ve basıklık – çarpıklık değerleri ile kontrol edilmiştir. 36 maddenin incelenmesi sonucunda skewness

(çarpıklık) değerlerinin +0.493 ile -1.565 değerler arasında olduğu, kurtosis (basıklık) değerlerinin ise +3.292 ile -1.032 arasında değerler aldığı görülmektedir. Bernstein'in (2000) normalliğin sağlanması için çarpıklık katsayısının +3.3 ile -3.3 arasında ve basıklık katsayısının +7 ile -7 arasında olması gerektiği kriterleri ele alındığında araştırmadaki mevcut değerlerin normal dağılım sağladığı görülmektedir.

Çoklu Bağlantı Problemi: Araştırmada çoklu bağlantı problemi için Tolerans ve VIF değerlerine bakılmıştır. Maddeler arasındaki Tolerans değerlerinin 0.25 ile 0.73 değerleri arasında; VIF değerlerinin ise 1.376 ile 3.998 değerleri arasında olduğu bulunmuştur. Tolerans değerlerinin > 0.20 ve VIF değerlerinin < 5 olması gerekçesine dayanarak çoklu bağlantı probleminin olmadığı görülmüştür.

R'nin Faktörlenebilirliği: Veri setinde faktör analizi uygulanabilirliğinin test edilmesi amacıyla KMO (Kaiser-Meyer-Olki), Örneklem Yeterliliğinin Ölçümü Testi ve Barlett'in (Barlett's Test of Sphericity) Küresellik Testinden yararlanılmıştır. Hutcheson ve Sofroniou (1999) KMO değerlerinin 0.50 ile 0.70 arasında normal, 0.70 ile 0.80 arasında iyi, 0.80 ile 0.90 arasında çok iyi, 0.90 ve üzerinin ise mükemmel olduğunu belirtmektedir (Dağlı, 2015). Bu kriterlere göre araştırmada elde edilen 0.95 KMO değeri verinin mükemmel faktörlenebilirliğine bir gösterge olmuştur. Barlett'in küresellik testi ise korelasyon matrisindeki ilişkilerin faktör analizi yapacak ölçüde yeterli olup olmadığını test etmektedir. Barlett küresellik testi mevcut araştırmada 6642.207 bulunmuştur ve $p < 0.05$ değerinin altında bulunmuştur.

Çalışma kapsamında veriler analize hazır hale getirildikten sonra; faktör sayısının belirlenmesinde 1.00'dan büyük olan faktörlerin anlamlı olduğu ölçütü dikkate alınmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2007). Ek olarak maddelerin faktörlere dağılımı ve madde ayıklanması durumlarında faktör yükünün en az 0.45 olması ve birden fazla faktörde yük veren maddelerin puanlarının arasında 0.10'dan daha düşük bir farkın olmaması ölçütleri dikkate alınmıştır (Büyüköztürk, 2014; Tabachnick ve Fidell, 2015).

Açımlayıcı faktör analizi yapıldıktan sonra hazır hale getirilen veriler ile doğrulayıcı faktör analizinin yapılması işlemine geçilmiştir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi İçin Sayıtların Test Edilmesi

Zenofobi Ölçeği'nin yapı geçerliğini doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile test etmek için, açımlayıcı faktör analizi sonucunda ortaya çıkan 19 maddelik nihai form ile yeniden veri toplama yoluna gidilmiş ve 240 bireye ulaşılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizine başlamadan önce tekrar sayıtlar (örneklem büyüklüğü, kayıp değerler, doğrusallık, normallik, çoklu bağlantı problemi ve hataların oto korelasyonu) test edilmiştir.

Örneklem Büyüklüğü: Bu araştırmanın doğrulayıcı faktör analizi için ele alınan örneklem büyüklüğü 240 kişidir. Child'in (2006) minimum gözlem sayısının madde sayısının 4 yada 5 katı olması gerektiğini belirttiği kriter göz önünde bulundurulduğunda araştırmanın örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu söylenebilir.

Kayıp Veri: Araştırmada elde edilen veriler kayıp veri açısından incelenmiştir ve herhangi bir kayıp veriye rastlanılmamıştır.

Aykırı Değerler: Aykırı değerlerin (uç değerler) varlığını incelemek amacıyla Z değerleri ve Mahalonobis uzaklıkları incelenmiştir. Araştırmanın mevcut Z değerlerinin +2.60 ile -3.39 arasında olduğu; Mertler ve Vannatta'nın (2005) örneklem büyüklüğünün 100'ün üzerinde olduğu geniş örneklemelerde Z değerlerinin +4 ile -4 değerler arasında olabileceği ölçütünü taşıdığı belirlenmiştir. Bu ölçüte göre araştırmada tek değişkenli aykırı değer olmadığı bulunmuştur. Çoklu aykırı değerleri tespit etmek amacıyla ise Mahalonobis değerlerine bakılmıştır. Ki kare dağılımı esas alınarak, maddelerin Mahalonobis değerleri .001 ve daha düşük olan değerler çoklu aykırı değerler incelendiğinde (χ^2_{19} ; 0.001 = 43.82) 16 gözlem çoklu aykırı değer olma gerekçesi ile analiz dışı bırakılmıştır.

Doğrusallık: Doğrusallık sayıltısı için birbirinden en uzaktaki iki madde arasındaki saçılım grafiği incelenmiştir. Elde edilen saçılım grafiğinde doğrusallığın kesin kanıtı olmamasına rağmen doğada iki değişken arasında doğrusallık ilişkisini yakalamak zor olduğundan analizlere madde çiftleri arasındaki korelasyonun doğrusal olduğu sayıltısı ile devam edilmiştir.

Normallik: Normallik sayıltısı amacıyla nihai formda 19 madde için normallik dağılım ölçütlerine uyup uymadığı konusunda maddeler incelenmiş olup doğrulayıcı faktör analizi için toplanan verilerin normal dağılıp dağılmadığı tek değişkenlerin istatistiksel yöntemlerinden merkezi eğilim ölçüleri ve basıklık çarpıklık değerleri ile kontrol edilmiştir. 19 maddelik ölçek nihai formundaki ortalama, ortanca ve tepe değerlerinin birbirlerine genellikle yakın oldukları için tek değişkenli normallik dağılım özelliği sergiledikleri söylenebilir (Can, 2018). Nihai formdaki 19 maddenin tek tek skewness (çarpıklık) ve kurtosis (basıklık) değerleri incelendiğinde; skewness değerlerinin +0.450 ile -1.586 aralığında değerler aldığı ve kurtosis değerlerinin +2.408 ile -1.107 aralığında değerler aldığı görülmektedir. Bernstein'in (2000) çarpıklık katsayısının +3.3 ile -3.3 ve basıklık katsayısının +7 ile -7 arasında değerler alması durumunda normallik sayıltısının karşılandığı ölçütü göz önünde bulundurulduğunda verilerin normal dağılım sergilediği kabul edilmiştir.

Çoklu Bağlantı Problemi: Araştırmada çoklu bağlantı problemi için Tolerans ve VIF değerlerine bakılmıştır. Maddeler arasındaki Tolerans değerlerinin +0.312 ile +0.606 değerleri arasında, VIF değerlerinin ise +1.650 ile +3.209 arasında olduğu belirlenmiştir. Tolerans değerlerinin > 0.20 ve VIF değerlerinin < 5 olması gerekçesine dayanarak çoklu bağlantı probleminin olmadığı görülmektedir.

3.BULGULAR

Geçerlik ve Güvenirlik Bulguları:

Açımlayıcı Faktör Analizi

Açımlayıcı faktör analizine yönelik bütün sayıltılar tamamlandıktan sonra 285 gözlem ve 36 madde ile faktör analizi uygulamalarına başlanılmıştır.

Faktör yapısına karar vermek adına yamaç eğim grafiği, açıklanan toplam varyans, özdeğerler ve Horn Paralel Analizi sonuçları birlikte değerlendirilmiştir. Horn pararel analizi sonuçları Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Horn'un Paralel Analizine İlişkin Bulgular

Faktör	Gerçek Özdeğer	Simülasyon Özdeğer
1	15.85	1.71
2	1.96	1.62
3	1.40	1.55

Tablo 2'de verilerden elde edilen gerçek özdeğerler ve bunlardan üretilen simülasyon özdeğerler yer almaktadır. Tablo 2 incelendiğinde verilerden elde edilen gerçek özdeğerlerin 2. basamak sonrasında simülasyon özdeğerlerin altında kaldığı görülmektedir. Bu bulgu ele alındığında 2 faktörlü bir yapının oluşmasına karar verilmiştir. Nitekim yamaç eğim grafiği ve 2 faktörün ilgili analiz ölçütleri çerçevesinde tamamlanması sonucu elde edilen açıklanan toplam varyans da bu bulguyu desteklemektedir.

Faktör sayısının 2 olduğuna karar verildikten sonra açıklayıcı faktör analizi yapılmış ve çeşitli ölçüt kriterleri altında çıkarılan maddeler ve çıkarılma gerekçeleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 3. AFA Sonucunda Çıkarılan Maddeler

Communalities Değeri 0.50'den Küçük Olan Maddeler	Faktör Yüğü 0.45 Değeri Altında Olan Maddeler	Binişiklik Gösteren Maddeler (2 Faktörde Birden Yüksek Yüğü Değeri Veren ve Aralarında 0.10 Değeri Dahi Az Fark Bulunan Maddeler)
1, 2, 5, 6, 12, 20, 21, 22, 26, 27, 31, 35, 36	-	8, 16, 30, 33

AFA sonuçlarına bakılarak ortak varyans değerinin 0.50'den küçük olan 1., 2., 5., 6., 12., 20., 21., 22., 26., 27., 31., 35. ve 36. maddelerin analiz dışı bırakılmasına; iki faktöre birden yüksek yüğü değeri veren ve aralarında 0.10 değerinden dahi az fark bulunan (binişiklik gösteren) 8., 16., 30. ve 33. maddelerin analiz dışı bırakılmasına karar verilmiştir. Sonuç olarak 19 maddenin bulunduğu 2 faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Yapılan analizler sonucunda 2 faktörlü yapının toplam varyansın %61'ini açıkladığı görülmektedir. İlgili maddeler çıkarıldıktan sonra üzerinde karar verilen nihai yapıya ilişkin açıklanan toplam varyans aşağıdaki tabloda belirtilmektedir.

Tablo 4. Açıklanan Toplam Varyans

Bileşen	Açıklanan Toplam Varyans								
	Başlangıç Özdeğerler			Karesi Alınan Yüğülerin Toplam Çıkarımı			Karesi Alınan Yüğülerin Döndürme Toplamı		
	Toplam	Varyans %	Biriki mli %	Toplam	Varyans %	Birikim li %	Toplam	Varyans %	Biriki mli %
1	9,92	52,23	52,23	9,92	52,23	52,23	6,27	33,01	33,01
2	1,68	8,86	61,09	1,68	8,86	61,09	5,34	28,08	61,09

Tablo 4 incelendiğinde faktörlerin açıkladığı varyansların sırasıyla %52,23 ; %61,09 olduğu görülmektedir. Belirlenen faktörlerin altında yer alan maddeler ve maddelerin faktör yükleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5. Maddelerin Faktör Yükleri ve Ortak Faktör Varyansları

Madde	Component		Ortak faktör varyansı (h ²)
	1	2	
M9 Tanımadığım insanlara tahammül edemem.	,666		,543
M10 Tanımadığım insanlar potansiyel risk faktörüdür.	,671		,589
M11 Arkadaş grubuma yeni birinin katılmasına tahammül edemem.	,752		,616
M13 Tanımadığım insanlar bana itici gelir.	,741		,702
M14 Çevremdeki yeni insanların varlığını yok sayarım.	,753		,625
M15 Bulduğum ortamda yabancı birini görmeye tahammül edemem.	,780		,661
M17 Tanımadığım insanların arkadaş grubuma zarar vereceğini düşünürüm.	,724		,697
M18 Arkadaş grubuma katılacak insanların kurulu düzeni tehdit ettiğine inanırım.	,751		,675
M28 Tanımadığım insanlardan nefret ederim.	,771		,631
M29 Tanımadığım insanları özel hayatıma bir tehlike olarak görürüm.	,713		,629
M3 Tanımadığım insanlarla iletişim kurmaktan korkarım.		,716	,593
M4 İhtiyacım olmadıkça farklı insanlarla tanışmam.		,692	,554
M7 Tanımadığım insanlarla sohbet etmekten kaçınırım.		,657	,541
M19 Tanımadığım insanlarla vakit geçirmeyi tercih etmem.		,719	,592
M23 Tanımadığım insanlarla temas kurmak istemem.		,681	,595
M24 Tanımadığım insanların bulunduğu ortamlarda özgür hissetmem.		,680	,574
M25 Tanımadığım insanların olduğu ortamlarda kendimi huzursuz hissederim.		,671	,639
M32 Tanımadığım insanlara karşı mesafeli olurum.		,743	,557
M34 Tanımadığım insanlarla kaynaşmak istemem.		,686	,593

Tablo 5 incelendiğinde tüm maddelerin oldukça yüksek faktör yüklerine sahip olduğu görülmektedir. Açıklanan toplam varyans değerinin %61 olması ile birlikte faktör yüklerinin yeterli

büyükte olması bir arada ele alınınca bu yapıya “Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı) Ölçeği” ismi verilmiştir.

Tablo 6. Faktör İsimleri ve Güvenirlik Katsayıları

Faktör Sayısı	Faktör İsimleri	Madde Sayısı	Cronbach Alfa	Tabakalı Alfa
1	Tehdit Algısı	10	,93	0,981
2	Kaçınma	9	,91	

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen iki faktörlü yapının isimlendirilmesi aşamasında 10 maddeden (9., 10., 11., 13., 14., 15., 17., 18., 28. ve 29. maddeler) oluşan birinci faktör “Tehdit Algısı” olarak isimlendirilmiş ve birinci faktörün iç tutarlık anlamındaki cronbach alfa değeri ,93 olarak bulunmuştur. 9 maddeden (3., 4., 7., 19., 23., 24., 25., 32. ve 34. maddeler) oluşan ikinci faktör “Kaçınma” olarak isimlendirilmiş ve ikinci faktörün iç tutarlık anlamındaki Cronbach Alfa değeri ,93 olarak bulunmuştur.

Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

Yakınsak Geçerlik, İraksak Geçerlik ve Birleştirici Güvenirlik

Zenofobi Ölçeği’nin doğrulanan psikolojik yapı geçerliği sonrasında; faktörlere ilişkin ortalama açıklanan varyans (AVE), maksimum paylaşılan varyansın karesi (MSV), maksimum paylaşılan varyansın karesinin ortalaması (ASV) ve birleştirici güvenirlik değerleri (CR) aşağıda tablo 8’de verilmiştir. DFA sonucu ortaya çıkan modelde yakınsak geçerlik için ölçeğin alt boyutlar bazında tüm CR değerlerinin AVE değerlerinden büyük olması ve AVE değerlerinin de 0.5’ten büyük olması beklendiğinden (Yaşlıoğlu, 2017); alt boyutlar bazında değerler incelendiğinde genel anlamda ölçütlere uygun değerler olduğu görülmektedir. İraksak geçerlik ele alındığında ise iki değer (MSV ve ASV) hesaplanması gerekmekte olup AVE değerlerinin MSV değerlerinden küçük olması, MSV değerlerinin ASV değerlerinden küçük olması ve AVE karekökünün faktörler arası korelasyondan büyük olması gerektiği ölçütü göz önünde bulundurulduğunda (Yaşlıoğlu, 2017) ölçeğin iraksak geçerlik koşulunun sağlandığı belirlenmiştir. Ek olarak; alt boyutlara ilişkin birleştirici güvenirlik (CR) değerlerinin de .70’ten büyük olması gerektiği ölçütünü sağladığı görülmektedir.

Tablo 7. Ölçeğe Ait Yakınsak Geçerlik, İraksak Geçerlik ve Birleştirici Güvenirlik Değerleri

Faktörler	AVE	MSV	ASV	CR
Tehdit Algısı	4,51	0,56	0,56	0,97
Kaçınma	0,44	0,56	0,56	0,88
Ölçütler	AVE>.50 CR>AVE	MSV<AVE	ASV<MSV	CR>.70

Tablo 7 incelendiğinde yakınsak geçerlik, iraksak geçerlik ve birleştirici güvenirlik değerlerinin ölçütlere uygun değerler olduğu görülmektedir. Mevcut araştırmada; 240 gözlem ve 19 maddelik nihai ölçek üzerinden DFA sonrasında elde edilen Cronbach Alfa güvenirlik analizi katsayıları; birinci faktör “Tehdit Algısı” için .93, ikinci faktör “Kaçınma” için .91 olarak hesaplanmıştır.

Bu değerlere ek olarak, NNFI değerinin 0.94, CFI değerinin 0.95, RMSEA değerinin 0.08 ve SRMR değerinin 0.06 olduğu görülmüştür. Mevcut değerler ele alındığında ölçeğin istenilen kriterler içerisinde olduğu ve modelin mükemmel uyum sağladığı görülmektedir.

SONUÇ

Zenofobi Ölçeği, bireylerin tanımadıkları insanlara yönelik duydukları korku, endişe ve nefret durumunu ölçmek amacıyla geliştirilen ve iki alt boyuttan oluşan bir ölçme aracıdır. “Tehdit Algısı” alt boyutu bireylerin diğer insanları kendi yaşantısına, hayatına tehdit olarak algılaması ile ilgili olup 10 maddeden oluşmaktadır (1., 3., 5., 7., 9., 11., 13., 15., 17. ve 19. maddeler). “Kaçınma” alt boyutu birey diğer insanlardan uzak durmak istemesi ve başka bireylerden kaçınma davranışı ile ilgili olup 9 maddeden oluşmaktadır (2., 4., 6., 8., 10., 12., 14., 16. ve 18. maddeler).

Zenofobi Ölçeği beşli Likert tipinde bir ölçektir (1- Tamamen Katılıyorum, 2- Katılıyorum, 3- Yansızım, 4- Katılmıyorum, 5- Tamamen Katılmıyorum). Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçek toplam 19 madde ve iki alt boyuttan oluşmakta ve ölçekten alt boyutlar bazında puanlar elde edilmektedir. 1. alt boyut için minimum 10 puan maksimum 50 puan, 2. alt boyut için minimum 9 maksimum 45 puan alınmaktadır. Elde edilen puanlar yükseldikçe bireylerin tanımadıkları insanlara karşı korkuları, endişeleri ve düşmanlık düzeyleri yükselmektedir.

Alanyazın incelendiğinde, zenofobi teriminin genel anlamda göçmenlere ya da Suriyelilere yönelik ölçme araçları ile ilgili olduğu görülmektedir. Bireylerin tanımadıkları insanlara yönelik duydukları korku, endişe ve nefret durumunu ölçmeye yönelik genel bir zenofobi ölçeğinin olmaması dikkat çekmektedir. Dolayısıyla bireylerin genel anlamda zenofobi düzeylerini belirlemeye yönelik bir ölçme aracının geliştirilmesi önemli görülmüştür. Sonuç olarak geliştirilen “Zenofobi Ölçeği Türk kültürüne uygun ve bireylerin zenofobi düzeylerini ölçmeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçme aracıdır.

KAYNAKÇA

Alisinanoğlu, F. ve Ulutaş, İ. (2000). Çocuklarda Kaygı ve Bunu Etkileyen Etmenler. *Milli Eğitim*, 145, 15-19.

American Psychiatric Association (2010). *Xenophobia, Immigration, and Mental Health*. Washington DC, American Psychiatric Association.

Anıl, D. ve Güler, N. (2006). İkili Karşılaştırma Yöntemleri İle Ölçekleme Çalışmasına Bir Örnek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 30-36.

Aşar, S. (2009). *İrk ve ırkçılık üzerine tartışmalar ve yeni ırkçılık (yayımlanmamış yüksek lisans tezi)*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bernstein, I. (2000). Some Consequences of Violating SEM's Assumption. *Paper Presented at The Annual Meeting of Southwestern Psychological Association*, Dallas, TX.

Bozdağ, F. (2020). Xenophobia and social contact in university students. *International Journal of Education & Literacy Studies*, 8, 87-97.

Bozdağ, F. ve Kocatürk, M. (2017). Zenofobi Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (52), 615-620.

- Büyüköztürk, Ş. (2014). *DeneySEL Desenler: Öntest-sontest, Kontrol Grubu, Desen ve Veri Analizi*. Ankara: Pegem.
- Can, A. (2018). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Canetti-Nisim, D., Halperin, E., Hobfoll, S. E. ve Johnson, R. E. (2006). Xenophobia towards Palestinian citizens of Israel among Russian immigrants in Israel: Heightened by failure to make gains in a new democratic society. *Helen Kellogg Institute for International Studies*, Working paper 1-37.
- Child, D. (2006). *The Essentials of Factor Analysis (3rd Edition)*. London: Continuum.
- Conway, J. M. ve Huffcutt, A. I. (2003). A Review and Evaluation of Exploratory Factor Analysis Practices in Organizational Research. *Organizational Research Methods*, 6 (2), 147-168.
- Dağlı, A. (2015). Örgütsel Muhalefet Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Electronic Journal of Social Sciences*, 14 (53), 198-218.
- Davis, L. L. (1992). Instrument Review: Getting The Most From a Panel of Expert. *Applied Nursing Research*, 5 (4), 194-197.
- Devrez, G. (1970). İşletmelerde Araştırma Geliştirme Fonksiyonu. *Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4, 1970.
- Durmuş, İ. ve Akyüz, A. M. (2022). Akademisyenlerin Akademik Başarı Çabalarında Kuruma Sadakat, Kıskançlık ve İmrenme Davranışlarının Etkisi: Pls-Sem ile Ölçek Geliştirme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21 (82), 695-717.
- Freud, S. (2016). *Savaşın ve ölümün güncelliği*. İstanbul: Telos Yayıncılık.
- Harris, B. (2002). Xenophobia: A new pathology for a New South Africa. D. Hook & G. Eagle (Eds), *Psychopathology and social prejudice* (ss169-184). Lansdowne: University of Cape Town Press.
- Hiçdurmaz, Z. (2023). Göçmenlerin ötekileştirilmesinde kolektif bir duygu olarak zenofobi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 75, 373-384.
- Hjerm, M. (1998). National identities, national pride and xenophobia: A comparison of four western countries. *Acta Sociologica*, 41 (4), 335-347.
- Hutcheson, G. ve Sofroniou, N. (1999). *The Multivariate Social Scientist*. London: Sage.
- Kalaycı, Ş. (2014). *SPSS Uygulamaları Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri (6.Baskı)*. Ankara: Asil Yayınevi.
- Karasar, N. (1995). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (7.Basım)*. Ankara: Sim Matbaası.
- Kırcaali-İftar, G. (1999). *Ölçme, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 11-22.
- Kızıldağ, S. (2017). Duygusal Kıskançlık Ölçeği Üniversite Öğrencileri Formu: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 8 (1), 146-157.
- Kumar, M. (2011). Difference between xenophobia and racism. <http://www.differencebetween.net/language/difference-between-xenophobia-and-racism/> (Erişim Tarihi: 10.04.2023).

- Mertler, C. A. ve Vannatta, R. A. (2005). *Advanced and Multivariate Statistical Methods: Practical Application and Interpretation (third edition)*. United States: Pyrczak Publishing.
- Özmete, E., Yıldırım, H. ve Duru, S. (2018). Yabancı düşmanlığı (zenofobi) ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18, 191-209.
- Reynolds, V. ve Vine, I. (1987). *The Socio-biology of Ethnocentrism: Evolutionary Dimensions of Xenophobia, Discrimination, Racism, and Nationalism*. London: Croom Helm.
- Smelser, N. J. ve Paul, B. (2001). *Law and Economics International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, Amsterdam.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2007). *Using Multivariate Statistics (5th ed.)*. Boston, MA: Pearson/Allyn & Bacon.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2015). *Çok Değişkenli İstatistiklerin Kullanımı*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu (2.Basım)*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları, 5-51.
- Tezcan, M. A. (2021). The views of Turkish immigrants on multicultural policies in Australia: The impact of migration duration. *Medya ve Kültür*, 1(2), 188-204.
- Uslu, M. (2022). *Avrupa'da Popülist Sağ ve Zenofobi: Antisemitizm ve İslamofobi Üzerinden Bir Değerlendirme (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Van der Veer, K., Ommundsen, R., Yakushko, O., Higler, L. Woelders, S. ve Hagen, K. A. (2013). Psychometrically and qualitatively validating a cross-national cumulative measure of fear-based xenophobia. *Quality & Quantity*, 47 (3), 1429-1444.
- Yakushko, O. (2009). Xenophobia: Understanding the roots and consequences of negative attitudes toward immigrants. *The Counseling Psychologist*, 37 (1), 36-66.

Sayın Katılımcı;

Aşağıda çeşitli ifadeler yer almaktadır. Ölçme aracındaki her bir maddeye vereceğiniz cevaplar sadece bilimsel bilgi üretmek amacıyla kullanılacaktır. Bu sebeple adınızı yazmanıza gerek yoktur. İstenilen bilgilerin madde atlanmadan içtenlikle ve doğru verilmesi araştırmanın sonucu için önemlidir. Ölçeğin cevaplanması ortalama beş dakika sürmektedir.

Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı) Ölçeği		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Yansızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
1	Tanımadığım insanlara tahammül edemem.					
2	Tanımadığım insanların bulunduğu ortamlarda kendimi huzursuz hissedirim.					
3	Tanımadığım insanlar potansiyel risk faktörüdür.					
4	Tanımadığım insanlarla iletişim kurmaktan korkarım.					
5	Arkadaş grubuma yeni birinin katılmasına tahammül edemem.					
6	İhtiyacım olmadıkça farklı insanlarla tanışmam.					
7	Tanımadığım insanlar bana itici gelir.					
8	Tanımadığım insanlarla sohbet etmekten kaçınırım.					
9	Çevremdeki yeni insanların varlığını yok sayarım.					
10	Tanımadığım insanlarla vakit geçirmeyi tercih etmem.					
11	Bulduğum ortamda yabancı birini görmeye tahammül edemem.					
12	Tanımadığım insanlarla temas kurmak istemem.					
13	Tanımadığım insanların arkadaş grubuma zarar vereceğini düşünürüm.					
14	Tanımadığım insanlara karşı mesafeli olurum.					
15	Arkadaş grubuma katılacak insanların kurulu düzeni tehdit ettiğine inanırım.					
16	Tanımadığım insanlarla kaynaşmak istemem.					
17	Tanımadığım insanlardan nefret ederim.					
18	Tanımadığım insanların olduğu ortamlarda kendimi huzursuz hissedirim.					
19	Tanımadığım insanları özel hayatıma bir tehlike olarak görürüm.					